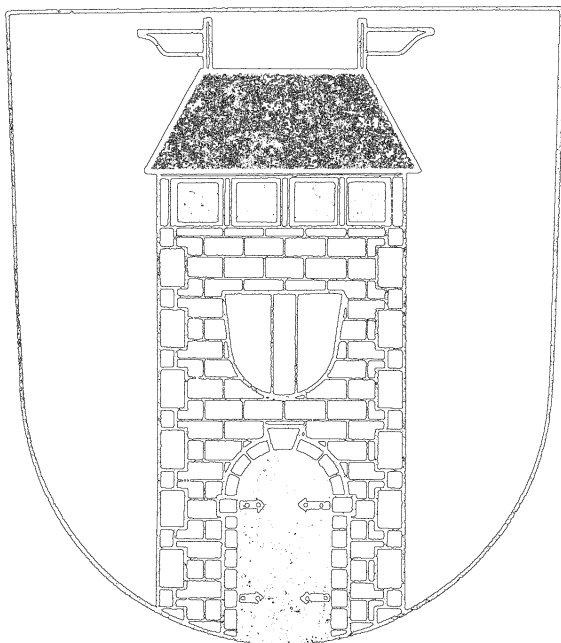

Budišovský zpravodaj

1/2003

Z OBECNÍHO ÚŘADU

Ze zasedání zastupitelstva obce Budišov dne 13. února 2003

Obecní zastupitelstvo schválilo záměr prodeje obecních pozemků u chat v chatové oblasti Pyšelák, čerpání rozpočtu za rok 2002, rozpočet na rok 2003, založení veřejně prospěšné společnosti Bono Publico, řád veřejného pohřebiště, veřejnoprávní smlouvu s městem Třebíč o projednávání přestupků v prvním stupni za obec, žádost o příspěvek na organizační zajištění ZO ČS včelařů Budišov, žádost o odprodej parcely pro Farní úřad Budišov, programové prohlášení Obecního zastupitelstva Budišov na rok 2002 – 2006, zápis o provedené inventarizaci majetku obce Budišov a příspěvek pro dětský karneval.

Usnesení včetně celého rozpočtu, prohlášení zastupitelstva a řádu veřejného pohřebiště je možno najít na www.horacko.cz/budisov.

Rozpočet obce Budišov na rok 2003 – výtah

příjmy	Kč
Dotace ze státního rozpočtu ČR	765 100
Daň z příjmu fyz. osob ze záv. čin. ze SVC	1 300 000
Daň z příjmu právnických osob	300 000
DPH	1 300 000
Daň z nemovitosti	2 100 000
Splátky půjček od obyvatelstva	600 000
Pěstební činnost, les	220 200
Bytové hospodářství, pronájmy	360 000
ostatní	1 900 000
Příjmy celkem	1 605 400
příjmy	Kč
Pěstební činnost	100 000
Doprava	160 000
Svazek vodovody	2 638 000
Mš-Šj – provoz	450 000
ZŠ – provoz	1 000 000
Bytové hospodářství, úroky	300 000
Bytové, opravy a udržování	300 000
Veřejné osvětlení	320 000
Komunální služby územní rozvoj	1 983 600
Svoz komunálního odpadu	280 000
Platy zaměstnanců	630 000
Pojištění soc.	200 000
Pojištění zdr.	65 000
Pojištění za škody	4 000
Potřeba el. energie	300 000
Splátky	1 000 000
ostatní	719 900
Výdaje celkem	10 450 500

Řád veřejného pohřebiště

Obecní zastupitelstvo obce Budišov na své schůzi dne 13. 2. 2003 schválilo v souladu se zákonem o pohřebnictví řád veřejného pohřebiště. Řád nově upravuje pronájem hrobových míst a ceny za pronájem a služby.

Nájemné za hrobové místo činí 8,- Kč za 1 m² na rok.

Služby s nájmem související:

- 50,- Kč za jednohrob a urnový hrob na rok
- 100,- Kč za dvojhrob za rok
- 150,- Kč za trojhrob na rok

V současné době mají občané poplatky za pronájem zaplacený. Správce pohřebiště, kterým jsou Technické služby Budišov, bude vybírat pouze poplatky za služby, a to na dobu, po kterou je zaplacen pronájem. V jarních měsících provedou Technické služby Budišov očíslování všech hrobových míst tabulkami s čísly. Po skončení těchto prací budou se všemi nájemci hrobových míst do konce roku 2003 uzavřeny písemné nájemné smlouvy.

Programové prohlášení Obecního zastupitelstva v Budišově na volební období 2002 – 2006

Pro toto volební období chceme dosáhnout následujících cílů:

Hospodářství a finance

Podpora rozvoje řemesel a služeb.

Založení veřejně prospěšné společnosti Bono publico na podporu kultury a zajištění pracovních míst pro občany Budišova.

Zajištění vyrovnaného rozpočtu obce po celé volební období.

Využívání krátkodobých úvěrů a půjček tak, aby byla zajištěna návratnost financí.

Podpora vzniku nových pracovních příležitostí v obci.

Výstavba

Aktualizace územního plánu obce.

Dokončení oprav místních komunikací, chodníků a veřejných prostranství.

Zajištění technické vybavenosti pro 16 rodinných domů v lokalitě U Kuchyňky.

Vybudování obecního rybníka v lokalitě Motouz.

Oprava brány na hřbitov a dokončení oprav hřbitovní zdi.

Dokončení projektu a příprava stavby domu s pečovatelskou službou.

Dokončení projektu a příprava stavby kanalizace.

Vyhotovení projektu a příprava stavby školní jídelny s kuchyní.

Příprava projektu kotelny na biomasu.

Zajištění podmínek pro výstavbu víceúčelového hřiště za školou.

Dokončení multifunkční informační sítě pro telekomunikace, internet, kabelovou televizi, místní informační síť a další využití.

Podpora vzniku dalších stavebních míst pro individuální bytovou výstavbu.

Životní prostředí

Efektivní hospodaření v obecních lesích.

Uzavřením smlouvy s touto firmou se obec nezřekla svých rozhodovacích práv. Právo rozhodovat o prodeji vytěženého dřeva a v dalších zásadních otázkách je nadále v pravomoci obecního zastupitelstva. Větší díl prací v obecních lesích budou vykonávat Technické služby obce Budišov.

Již v roce 2002 dobře fungovala spolupráce s místním mysliveckým sdružením, které bezplatně provedlo dosázení rekultivované skládky a opravu oplocenek. Obec i MS hodlají nadále v této spolupráci pokračovat a rozšířit ji o likvidaci černých skládek v našich lesích. Při vysazování pomáhalo i zemědělské družstvo a Lesní školky Budišov.

Hospodaření v číslech:

Celkově obhospodařovaná plocha: 128 ha

Ožínání: 1,8 ha

Nátěry proti okusu: 1,2 ha

Oplocení (opravy oplocení) lesních kultur: 710 m

Samovýroba: kulatina 40,89 m², palivo 82,87 m²

(Vše fakturačně podloženo)

S ohledem na skutečnost, že od roku 2003 bude platit nový plán s úkoly na dalších 10 let, se prováděly v roce 2002 jen nejnnutnější práce, a to stavba a oprava oplocenek, ožínání, nátěr a zpracování nutné těžby.

Pro rok 2003 zpracovala fa Lesprojekt Brno nový lesní hospodářský plán na celý majetek s platností od roku 2003. Tento plán byl předložen Krajskému úřadu Vysočina ke schválení.

*Za obecní zastupitelstvo
Petr Piňos*

Obec Budišov a kulturní prostředí kolem nás

Obecní zastupitelstvo na svých prvních zasedáních zhodnotilo situaci v oblasti životního prostředí a usneslo se, že z důvodu zvýraznění významu obce Budišov v rámci mikroregionu Horácko je potřebné zlepšit situaci v oblasti využívání a vzhledu veřejných prostranství v obci.

Je třeba si uvědomit, že prostředí, ve kterém žijeme, kde vyrůstají naše děti, kam přijíždějí návštěvníci z celé republiky, vypovídá o nás samotných, občanech Budišova.

Z tohoto důvodu obecní zastupitelstvo přijalo následující opatření:

1. Rozšíření provozní doby sběrného dvora
2. Rozdělení veřejných prostranství na jednotlivé sektory, které budou spravovat konkrétní organizace a občané.
3. Zajištění údržby veřejných prostranství pomocí Technických služeb Budišov, kde budou zaměstnáni branci na náhradní civilní službě nebo nezaměstnaní, kteří budou zajišťovat úklid, opravy a údržbu veřejných prostranství a obecních lesů.
4. Zpřístupnění sběrného dvora i pro občany, kteří mají v katastru obce přechodné bydliště, či stavbu rekreačního charakteru.
5. Rozmístění kontejnerů na odvoz odpadků v rekreační oblasti Pyšelák.
6. Vyppracování provozního řádu Veřejného pohřebiště Budišov.
7. Zajištění údržby a oprav kulturních památek v obci.

Cílem těchto opatření je zlepšení životního prostředí a pořádku v naší obci. Ke zvládnutí tohoto nelehkého úkolu potřebujeme spolupráci Vás – občanů. Chtěli bychom jít cestou postupného a trvalého zlepšování stávajícího stavu – a ne jednorázovými úklidovými akcemi.

Žádáme proto naše občany – nebuďme lhostejní k nepořádku v našem okolí, nedělejme si z veřejných prostranství skládky materiálů či parkoviště nákladních automobilů, zemědělské či stavební techniky. Nevytvářejme v okolí obce černé skládky odpadků. Prostě se chovejme tak, abychom se v naší obci sami cítili dobře třeba i po setmění a aby lidé, kteří naši obec ve stále větší míře navštěvují, měli pocit, že se pohybují v kulturním prostředí. Zkusme začít zlepšovat prostředí při nejbližší příležitosti, kterou je již blížící se jarní úklid.

Obecní zastupitelstvo

Bono Publico

Obecní zastupitelstvo Budišova schválilo založení obecně prospěšné společnosti Bono Publico. Prostřednictvím ní bude možné realizovat projekty na zázemí pro provozování kulturních a vzdělávacích činností, vytvoření kontaktních a informačních míst, sítě pro prezentaci a distribuci vzdělávací literatury a zázemí pro prezentaci kultury a tradic. Spoluzakladateli společnosti jsou obec Budišov, obec Pěňčín a Ing. Marek Řičář. Činnost společnosti bude závislá na přidělených dotacích a na investorech, které se podaří zajistit pro realizaci projektů.

V návaznosti na tyto projekty by mohla výhledově mezi Věterákem a zámeckým parkem vzniknout Horácká vesnice s ekologickým bydlením.

ZPRÁVY

Odpady

Místostarosta Petr Piňos se zúčastnil valné hromady Svazku obcí – skládka TKO, kde svazek odsouhlasil stejné finanční podmínky pro ukládání odpadů na skládku jako v roce 2002.

Vlajka pro Tibet

Obec Budišov se letos opět, stejně jako dalších 173 (číselný údaj k 8. 3. 2003, zdroj: www.tibinfo.cz) obcí, měst a městských částí v celé ČR, rozhodla připojit k akci Vlajka pro Tibet. Tibetská vlajka zavlála na místní radnici 10. března 2003.

Beseda

Obecní zastupitelstvo připravuje besedu občanů se zástupcem odborné firmy Ekoaudit Brno na téma Ekologie na vesnici. O této akci bude obecní úřad včas informovat.

Reforma veřejné správy

Od 1. ledna 2003 patří státní správa naší obce do působnosti pověřeného městského úřadu 3. stupně v Třebíči. Pro občany Budišova to neznamená mnoho změn. Městský úřad Třebíč využil budovy bývalého Okresního úřadu v Třebíči, takže budeme chodit do stejné budovy jako předtím. Trochu se změnila konfigurace úřadu, místo referátů budeme navštěvovat odbory, ale změn není mnoho. Nicméně, aby se naši občané ve státní správě dobře vyznali a věděli, kam přijít, připravili jsme pro čtenáře zpravodaje plánky rozmístění těch odborů, které mohou potřebovat, v budově teď již Městského úřadu Třebíč, Masarykovo nám. 6. Pro doplnění jsou uvedeny úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových (nástupce okresního úřadu) a detašované pracoviště Krajského úřadu Vysočina, kde je možné vyřídit některé záležitosti, aniž bychom museli do Jihlavy.

Odbory městského úřadu podle plánek – vedoucí odborů a oddělení – telefon (bez 568) (na začátku je vždy uvedeno označení v pláncích)

přízemí – Budova A

odbor správních činností – JUDr. Karel Prokeš – 805 310

OP CD oddělení občanských průkazů a cestovních dokladů – Miluše Jonášová – 805 116

matrika oddělení matrik a evidence obyvatel – matrika – Jaroslava Makovická – 805 153

ŘP oddělení evidence řidičů (řidičské průkazy) – Lubomír Kissler – 805 157

RZ oddělení registru vozidel (registrační značky, dříve SPZ) – Jan Mertl – 805 556

přestupky oddělení přestupkové – Mgr. Zuzana Malásková – 805 157

Budova B

odbor sociálních věcí – Ing. Miroslav Řídký – 896 220

SP ZP oddělení dávek sociální péče a příspěvků zdravotně postiženým – Mgr. Marie Valentová – 805 261

1. poschodí – Budova A

ÚZSVM Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových

Budova B

odbor sociálních věcí – Ing. Pavel Vosátka – 805 210

kurátoři oddělení sociálně právní ochrany a služeb sociální péče – JUDr. Svatava Rosenkrancová – 805 249

odbor životního prostředí

OH oddělení odpadového hospodářství a ochrany ovzduší – Ing. Miroslav Brabc – 805 242

OPZLH oddělení ochrany přírody, zemědělství, myslivosti a lesního hospodářství – Ing. Ivan Jupa – 805 268

VH oddělení vodního hospodářství – Jana Kristková – 805 254

2. poschodí – Budova A

odbor státní sociální podpory – Lenka Juránková – 805 150

dávky oddělení dávkové – Zdeněk Pecka – 805 139

odbor správních činností

EO oddělení matrik a evidence obyvatel – evidence obyvatel

Budova B

Odbor Obecní živnostenský úřad - JUDr. Alena Urubková

ŽÚ-OK oddělení kontrolní – Ing. Josef Kučera - 805 215

ŽÚ-ORS oddělení registračně-správní – Jana Sirotová - 805 216

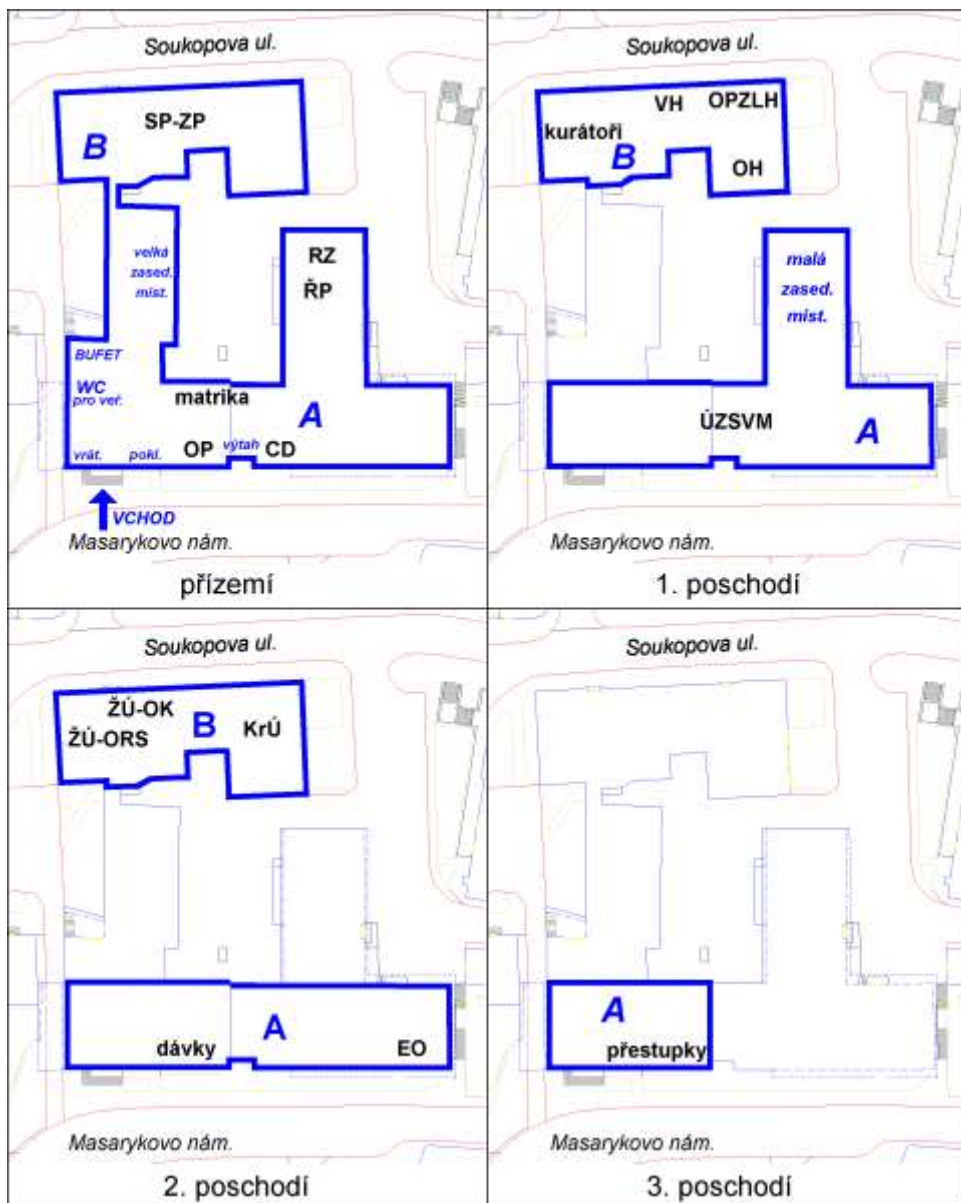
KrÚ Krajský úřad Vysočina, detašované pracoviště

3. poschodí – Budova A

odbor správních činností

přestupky oddělení přestupkové – Mgr. Zuzana Malásková – 805 157

*e-maily se skládají z 1. písmene jména pracovníka, tečky, příjmení, zavináče a trebic.cz, vše bez háčeků a čárek, např.: **k.prokes@trebic.cz***

Úřední hodiny jsou v pondělí a ve středu 8–11.30 a 12.30–17.00

Odbory finanční, informatiky, komunálních služeb, rozvoje a územního plánování, sekretariátu starosty a místostarostů, správy majetku města, školství a kultury, technický, výstavby a památkové péče sídlí v budově Městského úřadu Třebíč na Karlově náměstí 55. Ty však občan Budišova využije v menší míře.

Okresní správa sociálního zabezpečení nepatří pod městský úřad a je umístěna v budově bývalé spořitelny.

Další úřady (pozemkový, katastrální aj.) procházejí změnami nebo na ně čekají a o nich budeme informovat v některém z dalších zpravodajů.

Ladislav Dokulil

Vyhodnocení vývěsních skříněk v obci u bývalé pošty:

1. Junák
2. Myslivecké sdružení
3. Svaz zahrádkářů
4. ČSSD
5. KDU-ČSL
6. ODS

Ladislav Dokulil, Vladimír Suchánek

Vítání občánků opět na obecním úřadě

V sobotu 18. ledna 2003 obnovilo obecní zastupitelstvo tradici Vítání občánků na Obecním úřadě Budišov.

Veřejný internet v obci

V knihovně: Čtvrtek 15–18 hodin, na požádání (tel. 568 875 803) lze dohodnout i jinou dobu. Cena 0,35 Kč/min.

Ve škole: Úterý 18–21 hodin, pátek 12.30–15.45 hodin Děti do 15 let 10 Kč/hod., ostatní 20 Kč/hod.

K volbě prezidenta

Když se zpívá sborově, ti, kteří chtějí být slyšet, musejí zpívat falešně. Všichni je uslyší, všichni je mají za pitomce.

Hm. Jenže se vždycky nepozná, kdo to vlastně falešně zpíval.

Ladislav Dokulil

Tříkrálové putování

Měli jsme to štěstí, že jsme v našem regionu mohli v době komunistického panství sledovat rakouskou televizi. Díky ní jsme každoročně mohli 6. ledna uvidět skupinu koledníků v královských řízách s pokladničkou, kteří za zpěvu koled obcházelí dům od domu. Do pokladničky nevybírali pro sebe, ale pro jiné.

Letošní Tříkrálová sbírka České katolické charity byla již v pořadí třetí. Nyní můžeme říci, že po první trochu rozpačité sbírce před dvěma lety se letos vše v dobré obrátilo.

Čtyřem skupinám šlechtných králů, mezi nimiž byli i králové z Třebíče a Kojatína, přišly na pomoc i královny. Vedle domácích byly některé až z Koněšína a Ústí nad

Labem. Nic nového pod sluncem, vždyť i královna ze Sáby se vydala do Jeruzaléma za králem Šalomounem.

Naši králové i s doprovodem a s koledou My tři Králové jdeme k vám... přinášeli požehnání Bůh žehnej tomu domu s prosbou o příspěvek pro lidi, kteří se ať už zaviněně či nezaviněně ocitli v nouzi. Naplňovali výrok: „Cokoli jste učinili jednomu z mých nejmenších bratří, mně jste učinili“.

Ve většině domů byli očekáváni, někde i pohoštěni. Docházelo i k takovým situacím, že jedna paní tři dny před putováním králů vzkazovala : „Určitě přijďte a nepřejděte nás“. Výjimečně bylo někde zamčeno a oni byli hosty nezvanými. Neodradilo je to a pokračovali dále ve svém putování.

Králové i s doprovodem si splnili svoji povinnost a příští rok se budou připravovat opět na cestu. I když najdou zamčený tvůj dům, na dveře tvého svědomí bude bušit Ten, který je poslal.

Alois Bačák

Zesilovač na Kněžském kopci

Kněžský kopec leží u silnice z Budišova na Kamennou. Jeho nadmořská výška je 489 m a zeměpisné souřadnice 16°02'14" východní délky a 49°16'24" severní šířky. K samotné stanici: Stavba základní stanice veřejné radiotelefonní sítě Budišov je jedním ze stavebních prvků celostátní radiotelefonní sítě firmy Eurotel Praha s.r.o. (tato firma je současně investorem, vlastníkem a provozovatelem), která by měla v budoucnu pokrýt celé území státu radiotelefonním spojením s dostatečnou kapacitou. Součástí stanice jsou věž, typový kontejner, oplocení, přípojka el. energie a příjezdová komunikace. Věž je vysoká 58 m a její půdorys je v patě 6,4 m × 6,4 m a ve výšce 58 m 1,6 m × 1,6 m. Zařízení má výkon 30 W a je zdrojem vysokofrekvenčního neionizujícího záření v pásmu 900 MHz, směrově pak v pásmu 18 GHz. Vzhledem k tomu, že do vzdálenosti minimálně 380 m od antén není žádný objekt a vzhledem ke skutečnosti, že do blízkosti anténního systému nemá

obyvatelstvo přístup, jsou podmínky nařízení vlády splněny pouhou polohou anténního systému. Z toho vyplývá, že zde nedojde k nežádoucí expozici osob elektromagnetickým polem.

Stavba, jejímž investorem, vlastníkem a provozovatelem je již zmíněná firma Eurotel Praha s.r.o., stojí na soukromém pozemku. Byla zkolaudována v lednu 2003 a v té době byla postupně uváděna do provozu. Je povolena jako dočasná, na dobu 80 let.

Karel Pavlíček

Nová dominanta Budišova

V úterý 10. prosince 2002 byl vztyčen na východním okraji lesa na Kněžském kopci směrem ke Kamenné stožár, na kterém je umístěn zesilovač pro mobilní telefony. Uživatelé Eurotelu se na Budišovsku dočkali kvalitního signálu. Stožár je ukotven na betonové patce a byl sestaven ze tří dílů za pomoci velikého autojeřábu.

Věž se stala nepřehlédnutelným orientačním bodem a je vidět z velké vzdálenosti i z míst, odkud dosud nebyl budišovský katastr ani částečně viditelný. Například z Klementic, Oslavy, Tasova, Dolních Heřmanic i od Velkého Meziříčí. Za příznivého počasí bude stožár viditelný jistě i z mnoha dalších míst. Bude tak signalizovat při našem návratu z cest, že už jsme skoro „doma.“

Neodpustím si ještě osobní, jistě subjektivní názor. Doufám, že klasické panoramatické pohledy na naše obce, stále častěji doplňované mohutnými ocelovými konstrukcemi, někdy i červeno-bíle natřenými, se opět očistí. Fandím vědeckotechnickému pokroku, aby byl co nejdříve vyvinut dostupný satelitní přenos signálu, aby následně mohly být tyto „ocelové krasavice“ z kopců okolo vesnic a dálnic trvale odstraněny.

Ladislav Eichler

Předvánoční výprava

V pátek 20. 12. 2002, těsně před vánočními prázdninami, jsme se vydali na mysliveckou chatu na Věterák. Jen co jsme dorazili, rozdělala paní učitelka oheň, ozdobili jsme stromeček, na tácky připravili cukroví a opekli jsme si špekáčky. Po svačině jsme si zahráli na kytaru a zazpívali koledy. Pak nás čekala práce ve skupinách, abychom se dozvěděli, co budeme dělat dál. V křížovce jsme si vyluštili, že půjdeme krmít zvířátka. Oblékli jsme se, vzali jsme vše, co jsme si donesli z domu (kaštany, obilí, tvrdý chleba) a vyrazili jsme do mrazivého dne. Naplnili jsme krmelce na Věteráku a u Nového rybníka, pohráli jsme si na sněhu a vrátili se do chaty. Tam nás čekalo překvapení: pod stromečkem byla spousta dárků. S velkou radostí jsme si je rozdali a rozbalili. Všichni jsme měli radost. Potom jsme si ještě zahráli na kytaru, pečlivě jsme uklidili, zamkli a hurá domů. Výlet se nám moc líbil. Jsme rádi, že na chatu občas můžeme zajít a prožít zde různá dobrodružství.

Žáci 4. třídy ZŠ Budišov

Poděkování

Chtěla bych touto cestou poděkovat MS Budišov za ochotu propůjčit prostory své chaty na Věteráku dětem, které zde mohou prožít zajímavá výuková dopoledne ve velmi příjemném prostředí.

Mgr. Vladimíra Stará, učitelka ZŠ Budišov

Rodičovský ples

Dne 25. 1. 2003 proběhl v sále ZŠ Budišov již tradiční Rodičovský ples.

Předtančení se výtečně zhostili žáci devátých tříd, kteří svůj bezchybný výkon zopakovali ještě na plesech v Rudíkově, Pozd'atině a Hodově.

Poděkování patří nejen těmto žákům, ale i p. učitelce Mgr. V. Staré, která s nimi toto pěkné vystoupení připravila.

Ředitel ZŠ Budišov Mgr. Miroslav Konečný

V budišovské škole se stále něco děje

Milí čtenáři, rádi bychom vás seznámili s aktivitami, které proběhly a budou nadále probíhat na naší škole. Škola se nedávno zapojila do programu mimoškolních aktivit s názvem Vysočina. Ten je částečně dotován krajem, částečně Obecním úřadem v Budišově a také přímo školou. Díky tomu se mohly pro děti i veřejnost uskutečnit následující zajímavé nabídkové akce.

Jako první proběhla Draky-paráda.

Ač vůbec nebylo parádní počasí a přšelo jen se lilo, celé akce se zúčastnilo asi 50 dětí.

V období komunálních voleb se obyvatelé Budišova mohli seznámit a snad i potěšit s obrázky dětí, které bylo možno shlédnout na obecním úřadě. Tématem prací byl Budišov a jeho okolí (park, zámek, kostel).

Před Vánocemi jsme dvakrát uspořádali zájezd do Jihlavy a navštívili jsme areál Vodní ráj. Děti se zde mohly zrekreovat v perličkových a vířivých koupelích, sjížděly tobogán, nechaly se unášet proudem divoké řeky a mohly se vypotit v sauně nebo v páře.

Velkou školní akcí byl Vánoční jarmark, který se uskutečnil 20. prosince 2002. Zahájily jej děti z dramatického kroužku a navodily tak milou předvánoční atmosféru.

Na stáncích jarmarku byla k vidění i k zakoupení zajímavá výtvarná dílka žáků naší školy. Celá akce mohla zdárně proběhnout díky obětavému a vstřícnému přístupu některých pedagogů.

V následujících měsících nás čekají lyžařské zájezdy, chystáme turnaje v ledním hokeji a zábavné hry dětí na leď, na sobotu 29. března připravujeme regionální kolo DO-RE-MI.

Ještě jednou díky všem učitelům, kteří napomáhají realizaci celého programu.

Vzhledem k tomu, že se do projektů zapojuje celá škola, dochází k užší vzájemné komunikaci mezi žáky a učiteli. Ta pak výrazně ovlivňuje atmosféru ve škole. Široká nabídka mimoškolních aktivit zase rozvíjí individuální možnosti každého dítěte a nabízí mu příležitost aktivně a s radostí využít svůj volný čas.

Program, který na naší škole probíhá, je také otevřen široké veřejnosti. Proto se těšíme i na vaši účast při dalších akcích.

*Za projekt Raz–dva zpracovala
Jana Smrčková*

Zápis do prvního ročníku

Ve dnech 17. a 18. 1. 2003 proběhl zápis do prvního ročníku ZŠ v Budišově. K zápisu přišlo 42 dětí. Budoucím prvňáčkům přejeme hodně těšení se do školy.

Den Afriky

Pochopení různorodosti světa i odlišností mezi různými etniky je dlouhodobý proces při výchově budoucí generace. Ta už bude žít v globalizovaném světě, někteří budou pracovat v týmech s lidmi z nejrůznějších zemí, bez ohledu na náboženské vyznání a barvu pleti.

V Brně i v dalších velkých městech ČR působí pobočky Společnosti přátel Afriky (SPA), které sdružují dobrovolné zájemce o africký světadíl. Jejich hlavní náplní je rozšiřování znalostí o tomto opomíjeném kontinentu i pochopení jeho velkých problémů. Tedy jakési budování mostů mezi námi a Afrikou.

Brněnská pobočka, která akci sponzorsky zajistí, se spojila se ZŠ Budišov a na pátek 11. dubna 2003 připravily pro žáky akci nazvanou „Den Afriky“. Formou pracovních dílen budou žáci výtvarně vyjadřovat představy i znalosti o Africe, odpoledne pak bude rodičům umožněno jejich výtvary shlédnout na výstavce. Ve 14 hodin bude následovat beseda o Africe, které se zúčastní i afričtí studenti z brněnských vysokých škol. Na závěr má africký den pokračovat krátkými divadelními scénkami a diskotékou pro žáky.

Pořadatelé věří, že to bude poučná, ale i zábavná akce pro děti z budišovské školy i jejich rodiče.

*Ing. Rostislav Tesař,
Předseda pobočky SPA*

Rudíkov

Obecní úřad v Rudíkově zaslal redakci Budišovského zpravodaje tenkou brožurku, jejíž název je prostý – Rudíkov. Můžeme v ní, na základě dochovaných pramenů, putovat od nejstarší minulosti přes období feudalismu, první republiky a okupace až do současnosti. Nalezneme zde i seznam všech duchovních působících ve farnosti, výčet starostů a seznam rodin a popisných čísel v roce 1931. Setkáme se zde i s osobou prezidenta arm. gen. Ludvíka Svobody. Svoje místo zde má i historie zemědělství, školství a všech organizací, které v obci působily, popř. působí. V závěru publikace je současný jmenný seznam všech rodin a popisných čísel v obci, vyobrazen a popsán znak i prapor obce. Všechny jistě potěší historické a letecké pohledy obce.

Kolektivu autorů se povedlo na poměrně malý prostor vměstnat maximum, místy unikátních, informací. Všem, kteří mají rádi kouzelný kraj táhnoucí se od Trnavy až k Uhřínovu, v jehož středu se nachází Rudíkov, tuto publikaci doporučujeme.

K dostání je na Obecním úřadě v Rudíkově a její cena je 70 Kč.

Z KULTURY

Budišovská kulturní zima

Ochotníci z Martinic v Budišově

K setkání s tímto sympatickým mladým souborem došlo 15. prosince v sále základní školy. Soubor přivezl komediální hru Dlouhý, Široký a Krátkozraký autorů Zdeňka Svěráka a Ladislava Smoljaka.

Všichni, kdo tuto hru znají v originálním provedení Divadla Járy Cimrmana, byli zvědaví, jak se ochotníci s tímto nelehkým kusem vyrovnají. Nelehkým proto, že tento druh humoru každému nesedí a mnozí jej nejsou ochotni přijmout.

Soubor se přes tyto nastražené překážky dostal vcelku dobře i přes to, že místy musel zaplatit začátečnickou daň. Diváci jejich snahu odměňovali potleskem a při některých scénkách se s chutí zasmáli.

Popřejme mladým ochotníkům, aby nepolevili, rozvíjeli svůj talent a nadále hráli s takovou radostí, jako u nás v Budišově.

Mesiáš

Pro upřesnění nutno dodat, že se jednalo o oratorium Georga Friedricha Händela, se kterým do Budišova přijel soubor Musica Animata spolu s Malým smyčcovým

orchestrem ZUŠ Třebíč. Svědkem tohoto ojedinělého zážitku byli všichni, kteří přišli 29. prosince 2002 do budišovského kostela.

Oratorium muselo oslovit každého v zaplněném kostele, ať už se jednalo o budišovské, či návštěvníky odjinud, bez rozdílu jsou-li věřící, nebo se ocitli v kostele poprvé. V té chvíli všechny ta ohromující hudba spojila.

Kdo měl to štěstí a trochu viděl do presbytáře, musel být potěšen, že ve sboru Musica Animata spatřil i známé tváře z Budišova. Staly se v té chvíli součástí kompaktního celku, stejně tak jako sólová zpěvačka, recitátor a smyčcový orchestr.

Všem účinkujícím patří poděkování za předání krásy hudby a slova. Záleželo na každém posluchači, zdali tento dar přijal. Musica Animata v tomto kouzelném večeru, který jakoby byl mimo prostor a čas, pro to, aby tomu tak bylo, udělala všechno.

Talisman

V sobotu a v neděli (11. a 12. ledna) se v sále budišovské školy představil divákům Ochotnický divadelní soubor Budišov se svojí novou hrou Talisman od Johanna Nestroye. Stejně jako u předcházejících představení byli diváci zvědaví, těšili se a mnohý z nich si kladl otázku, o jaký talisman se bude ve hře jednat. Tajemství talismanu jim bylo odhaleno prakticky hned na začátku hry a to stejné se týkalo i samotného děje. Kdo po tomto zjištění odešel ze sálu, udělal kardinální chybu.

Jednoduchý děj hry byl totiž odrazovým můstkem pro dialogy a rozsáhlé monology, které se staly pro jednotlivé herce prubířským kamenem. Herci se této šance chopili se ctí a obstáli. Mladé nové tváře překvapily především svojí přirozeností bez jakéhokoli ostychu. U již známých herců je patrné, že s přibývajícimi rolemi „rostou“ a jejich projev se stává přesvědčivějším. Platí především u představitele hlavní role, s jehož výkonem hra stojí nebo padá. K odlehčení celé hry přispěla i melodická hudba s vtipnými texty dobře zazpívaných písní. Byli jsme svědky představení, které se řadí zatím k tomu nejlepšímu, co jsme mohli od tohoto souboru spatřit.

Vzhledem k tomu, že divák je nenasytný, již nyní se opět těšíme na další novou hru a bude-li možnost, na zdařilý Talisman se do sálu budišovské školy zas rádi vypravíme.

Karel Pavlíček

Budišovské varhany žádají o pomoc

Už bychom potřebovaly generální opravu, ale neumíme si na ni vydělat (v kostele se vstupné neplatí). Uvítaly bychom jakoukoliv finanční pomoc.

Vy, kteří do kostela nechodíte, můžete namítnout, že jsme Vám pr...anic platné. Můžete si nás ale přijít poslechnout při některém z varhanních koncertů našeho varhaníka Michaela Kročila a jeho třebičských přátel, kteří to na nás opravdu umějí a hrají hodnotné skladby. Nejbližší takový koncert bude již o letošních Velikonocích (přesný čas konání jistě někdo oznámí na plakátech, možná i v místním rozhlase).

Ti, co se považují za věřící, mají v této době vhodný nástroj k ušetření peněz pro naše znovuzrození, a tím je doba postní. Kdyby si během ní odepřeli každý pátek oběd (pro ty, co se stravují doma, aspoň 25 Kč na jednoho, pro ostatní kolem 50 Kč, na Velký pátek se dá ušetřit i více), třeba by jim o Velikonocích zbylo podle možností cca 200 až 400 Kč. Ty by pak nemuseli proch... promrhat, ale věnovat hudbě (stejně si v pondělí přijdou na své). Kdyby bylo věřících ve farnosti 500, mohli by nás již po Velikonocích začít opravovat. Ale i ostatní, kteří za námi do kostela přijdou jen zřídka, mohou také přispět – a určitě si najdou zdroj ušetření nějaké koruny.

Kde můžete přispět?

1. Pod námi vzadu v kostele je pokladnička.
2. Můžete přinést peníze po mši do sakristie.
3. Odevzdat finanční částku lze i na farním úřadě.
4. Přispět je možno i při každém již zmiňovaném varhanním koncertu.
5. Máme i účet, kam se mohou posílat peníze:

Česká spořitelna, pobočka Budišov, **účet č. 3117106718, spec. symbol 1041**

z varhanštiny přeložil Ladislav Dokulil

P. S.: Kolik jsme ochotni věnovat na možná i méně umělecky hodnotný koncert či nějaký ten nosič s hlasem našeho populárního oblíbence? Poznámka: Nejedná se o nosiče na nádraží (tam jsem žádného neviděl) ani v Himálajích (tam jsem nebyl).

L. D.

Z BUDIŠOVA

Budišovské hospody

Jak jde čas, vše se mění. Tak i hospody v Budišově. Když jsem byl malý, byly v Budišově tři: U Slabů, U Součků a U Kostecků. V Rejdůvni U Slabů byl sál a tam se pořádaly zábavy i plesy. Pan Slabý prodával velmi dobré domácí uzené a také domácí klobásky. Kdo někdy byl U Slabů na nějakém plese, jistě také dodnes vzpomíná jako já. U Václava v restauraci U Součků zase prodávali kopečkovou zmrzlinu na oplatku ve tvaru misky. Tehdy jsme byli moc pyšní, že takovou zmrzlinu můžeme koupit v Budišově, protože v okolních obcích ji nikde neprodávali. U kostela v hospodě U Kostecků zase měli kulečník a o masopustu tam vždycky končil průvod masek. Masopustní zábava, která vždy večer byla, měla svůj nezaměnitelný půvab. Děti do hospody tehdy směly jen někdy, a to v doprovodu rodičů, tak nám nezbylo nic jiného než jen nakukovat oknem, ale i na to rád vzpomínám. Léta ubíhají a hospody v Budišově mají také jinou podobu než tehdy. Slabova a Kosteckova jsou zavřené, Součkova změnila majitele. U hřiště vznikla nová restaurace Sport. Majitel této restaurace Zdeněk Sedláček je sportovec, a proto i v jeho lokále se scházejí sportovci z Budišova i okolí. Šipkařské závody jsou zde pořádány na dobré úrovni a domácí družstvo je velmi úspěšné, což dokazuje výstava pohárů z různých soutěží. Interiér restaurace je nyní upraven ve sportovním stylu. Pan Sedláček s pivovarem Gambrinus vyzdobili restauraci ve stylu Gambrinus ligy fotbalovými sítěmi, míči, dresy a dalšími věcmi, které souvisí se sportem.

Restaurace U Součků změnila majitele a tím i název. Teď je to restaurace U Kazdů. Tam nastaly velké změny. Celý interiér je přebudován. Nové obložení stěn, výčepní pult, stoly, židle a spousty hezkých fotek Budišova. V této restauraci je i salonek a vinárna. Je tam také hezké posezení. Jak ve Sportu, tak i U Kazdů je v létě otevřená zahrádka.

Třetí hospoda U Floriánka je v patře hasičské zbrojnice. Nájemkyní této hospody je Jarmila Ujčíková mladší. Když tato mladá slečna začínala, vyzdobila hospodu svými obrazy a keramikou. Po čase si řekla, že by bylo vhodné, aby se v hospodě na hasičce vystavovaly věci, které mají spojitost s hasiči a jejich prací. Nejdříve oslovila hosty, jestli nemají nějaké hasičské věci. Potom se ptala téměř každého, koho potkala. A opravdu časem se začaly exponáty shromažďovat.

V současné době už je to docela zajímavá sbírka. Hasičské helmy, hadice, proudnice i části výstroje z dob 1. republiky. Slečna hospodská ráda na požádání vysvětlí, k čemu co slouží nebo sloužilo. Na vsi je docela málo možností zábavy, a tak i posezení v hospodě může být někdy docela zajímavé a příjemné.

F. K.

Čas

Na začátku nového roku vždy dochází ke změně čísla letopočtu. Je to ve chvílích, kdy jsme si předcházející sotva všeli a zvykli si je psát. Někdo si tuto změnu ani neuvědomí, a na druhé straně může u někoho tato rychlá výměna čísel vyvolávat pocit beznaděje.

Ze všech stran můžeme slyšet „jak ten čas letí“. Naskytá se otázka, o jaký čas se jedná. Zřejmě je to čas, kdy jsme šťastni, je nám dobře, a ne o chvíle, které provází smutek. Slovo čas se objevuje i ve spojitosti s lidským životem, určuje jeho délku a prakticky nás provází na každém kroku, a to bez rozdílu, zdali se jedná o čas minulý či budoucí.

Jeden čas v tomto výčtu chybí, a to ten nejdůležitější – čas přítomný, přesněji řečeno přítomnost. Sbíhají se v ní nitky všech časů a dostáváme se do oblasti, kde slovo čas jakoby ztrácelo na významu, jelikož se v ní vše děje právě teď.

Jestliže někdo tvrdí: „nemám čas“, popř. „kdyby toho času bylo více“, možná to jinými slovy znamená: „nezajímáš mne“, „jsi mi lhostejný“, „jsou důležitější věci, než tato“. Nevymlouvejme se tedy na čas a važme si každé chvíle, kterou ve svém životě máme. A co je snad nejdůležitější – nepromarněme ji.

Karel Pavlíček

Paměť stromů

Již několik týdnů nám jeden z našich nejlepších herců Luděk Munzar ukazuje a vypráví na TV 2 o krásných starých stromech, převážně posvátných lípách a dubech.

Tento pořad se nazývá „Paměť stromů.“ Je to velice výstižný název. Vždyť některé stromy žijí už více jak 100 let. Mnohé si tyto stromy pamatují a pamatují si proto, že žijí. Co by nám asi mohly vyprávět budišovské lípy? Už jsou také více jak stoleté a prožily s námi ledacos.

Budeme-li si jich vážit a pečovat o ně, nebudeme-li jim ubližovat, tak v jejich stínu z ševelení listů a z vůně jejich léčivých květů vytušíme mnohé, čeho bývaly svědky. Musíme však mít citlivé srdce a duši.

Budeme-li je milovat a ctít, jak to bývalo dobrou českou tradicí, zanecháme i my v jejich paměti zprávy o nás a naší době pro další generaci dětí, vnuků a pravníků.

Sidonia

Jak snadno ukrást sochu v budišovském parku

Největší problém vás čeká na samotném začátku. S postupem času, v důsledku jejich nenávratného mizení, se nabídka zužuje. Pokud se vám podaří tento problém vyřešit a vy si tu svoji sochu přece jenom najdete, jste z nejhoršího venku.

Při malé procházce parkem se můžete přesvědčit, zdali jsou zídky pořád rozpadlé a plot stále leží ve vysoké trávě. Na přemístění sochy, podle předcházejících zkušeností, se nejlépe hodí přechod mezi měsíci lednem a únorem a pro větší klid je vhodné tento přesun vykonat nejlépe v neděli, a to pod rouškou tmy.

Sejmutí sochy z podstavce je mnohdy snazší, než předpokládáte. Podstavec je lépe pro jeho velkou váhu ponechat na místě. Hrozí tu nebezpečí kýly – a za to přece ten kus kamene nestojí. Spousta děr v polorozpadlé zídce a ležící plot vám může na chvíli způsobit menší problém, kudy se dát. Když si tu „správnou“ cestu najdete a uložíte sochu do přistaveného auta, je předcházející námaha nahrazena hřejivým pocitem z dobře vykonané práce.

Při odjezdu již víte, že zmizení může být zjištěno nejdříve na druhý den odpoledne a to jen za předpokladu, že tudy někdo náhodně půjde na procházku a ztráty si všimne. Může se stát, jste-li citlivější, že si položíte otázku – a nebude ta socha někomu chybět?! Vzápětí se však uklidníte. Jestliže se ta ztráta opravdu někoho dotkne, je to především jeho problém a ne váš.

Tak asi takhle nějak zmizel z budišovského parku jeho klenot z nejvzácnějších – dva poslední jehlany s fauny. Stalo se tak z neděle 3. února na pondělí 4. února 2003, tři roky poté, kdy z neděle 30. ledna na pondělí 31. ledna 2000 zmizely obdobným způsobem předcházející dva jehlany s fauny.

Karel Pavlíček

O jazyku, kultuře a společnosti

V posledních dvou číslech Budišovského zpravodaje se, ať už jako hlavní článek (Sidonia: My Fair Lady, č. 3/2002), nebo jako čtenářský ohlas (V. G., č. 4/2002), objevily stížnosti na kvalitu a úroveň jazyka, užívaného dnes ve veřejných projevech. Jakkoliv s oběma dámami v leccem souhlasím a v mnohém sympatizuji, nemohu se ubránit dojmu, že obě přece jen vycházejí z mylných předpokladů. Pokusím se tyto předpoklady pojmenovat a vyjádřit se k nim.

Předpoklad číslo jedna: Podle našich příspěvatelek zřejmě existuje nějaká ideální, čistá, správná forma jazyka, proti níž se dnešní mluvčí vinou své pohodlnosti, hlouposti a nevdělanosti prohřešují, a tak náš jazyk ochuzují a devastují.

Předpoklad číslo dva: Někdo (Rada České televize, Ústav pro jazyk český, škola, profesor Higgins...) by měl dohlédnout na to, aby se, alespoň ve veřejném projevu, mluvilo správně.

K bodu jedna: Český jazyk je, stejně jako každý jiný jazyk, otevřenou a proměnlivou soustavou. Jako takový je ochuzován a devastován nepřetržitě nejméně posledních tisíc let. Co pěkného nám za tu dobu nenávratně zmizelo! Měkké a tvrdé jery (praslovanské krátké samohlásky, kdo se někdy učil rusky, může si vzpomenout, jak zápolil s měkkými a tvrdými znaky, které Rusové na jejich místě dodnes v některých slovech piší), jednoduché minulé časy (aoristy a imperfekta, ó jak podivuhodný a přesný nástroj dokonalého vyjadřování, franštináři a latiníci mi to jistě potvrdí), duál (zvláštní tvary pro číslo dvojné, odlišné od čísla jednotného i množného: „člověk jeden nemůž dvěma pánoma slúžit“, čteme ještě v 15. století, od té doby už jen ten méně půvabný tvar pánu, pardon, původně pánuom, uvědomujeme si například, že ten kroužek nad u je vlastně zakrnělé původní o, které se tu kdysi vyslovovalo i psalo?), až po infinitivy zakončené na –ti, s nimiž jsme se rozloučili teprve nedávno...

Stejně dlouhou dobu je český jazyk také nepřetržitě obohacován a rozvíjen, a to nejen výpůjčkami z jiných jazyků (latina: škola, křída, tabule, kapsa... a stovky dalších slov, němčina: knedlík, šperk, hejtman, los... a rovněž stovky dalších, v některých dobách také italština, francouzština, ale i mnohé jiné, koupíme-li si například docela obyčejný jogurt, určitě nepřemýšlíme o tom, že pro tento výrobek nemáme žádné jiné pojmenování kromě toho, které jsme si přes bulharštinu vypůjčili z turečtiny. Dnes nás samozřejmě zaplavují hlavně slova původu anglického, ale ona i sama angličtina je jazyk, který za mnohé vděčí latině a starofrancouzštině), ale také vlastními silami, nejrůznějšími inovacemi, za které vděčíme známým i neznámým autorům. Ještě k těm výpůjčkám odjinud. Rozsah tohoto příspěvku mi nedovoluje patřičně dokladovat, ale samozřejmě se netýkají jen slovní zásoby, ale také vazeb a větné skladby. Všechny musely znít některým z našich předků původně cize a nepatřičně, ale nakonec je náš jazyk bez problémů vstřebal. Neposuzujeme tedy mluvčího podle toho, jaké koncovky, slova, vazby, slovní spojení užívá, ale podle toho, zda těmito nástroji sděluje něco nového, podstatného, nebo jen bezmyšlenkovitě papouškuje, co zaslechl někde jinde.

Sidonia se přimlouvá za to, „aby se z našich obrazovek a rozhlasu linula a v novinách a časopisech tiskla jen libozvučná krásná čeština a někdy i nezfalšované nářečí.“ Nevím, co je nezfalšované (nemá být psáno spíše nefalšované?) nářečí, představuji si to asi tak,

že například pražští herci předvádějí v nějaké televizní estrádě moravské strýce a uší všech roduvěrných Moravanů při tom trpí, neboť účinkující přehrávají a falešně intonují... Ale k tvarosloví a výslovnosti. Například tvrdá přídavná jména rodu mužského mají ve spisovném jazyce koncovku -ý (mladý), v našem nezfalšovaném horáckém nářečí -é, v obecné češtině -ej, jdeme-li dále na východ, setkáme se se zakončením -ij, případně -oj. Přičemž to první vnímáme jako správné, to druhé půvabné a rázovité, to třetí pokleslé, čtvrté a páté exotické. Není to jen předsudek? Proč by mělo být jedno lepší než druhé? Mluví českého jazyka na západ od nás vyslovují samohlásky více široce, e s nádechem do a, i s nádechem do e, směrem na východ naopak úžeji, tedy e skoro jako i a a zase jako e. Extrémem je v tomto případě ukrajinština, například Dněpr je pro Ukrajince Dnibr, Kyjev Kyjiv, ovce vivcja.

Je jedno lepší, ušlechtilejší než druhé? Proč?

Jeden osobní zážitek. Asi před osmnácti lety jsem trávil nějaký čas v nemocnici. Mými spolupacienty byli chlapec z Břeclavi, muž středního věku a mladý Vietnamec. Za posledně jmenovaným přišla návštěva. Muž středního věku chvíli poslouchal jejich rozhovor a poté se v žertu pokusil napodobit tón a spád řeči oněch Asiatů: „ting, tán, tin...“ Docela se mu to povedlo. Vietnamský mladík nehnul brvou a na oplátku vypustil z úst něco jako: „syprusi ciprisi sopti cipri...“ Dojem byl ještě velkolepější, ano, tato nevábná směs sykavek a monotónních samohlásek dokonale vyjadřuje, jak cizinec vnímá češtinu, kterou my, rodilí mluvčí, neprávem považujeme za jazyk oplývající nebyvalými zvukovými kvalitami.

Mimochodem, kdepak je asi Nguyen ted? Vrátil se domů, nebo se z něho stal jeden z těch „nepoctivých stánkových prodejců“, proti kterým naše média vedou nespravedlivou a poťouchlou kampaň, a kterými většinová společnost pohrdá, ačkoliv by měla jejich píli a přičinlivost spíše oceňovat? Ať jim tedy požehná Hospodin, který chrání přistěhovalce, podporuje sirotka i vdovu, ale mate cesty bezbožníků. Amen.

Předpoklad druhý: Někdo by měl proti devastaci jazyka zakročit. Jenže kdo a jak? Škola? Dnešní profesori Higginsové a pedagogové vůbec mají ve společnosti značně odlišné postavení a autoritu než ti dřívější. Před takovými sto lety byl učitel, na vesnici zvlášť, přece jen někdo. Měl výhodu toho, kdo ví víc než ostatní. Znal správná slova, normy, knihy, hodnoty. Dnes, kdy nás na každém kroku provází rozhlas, televize, internet, mobilní telefony a podobné vymyšlenosti, jeho monopolní postavení nositele vzdělanosti padlo. Informace, které dostávají žáci jeho prostřednictvím, jsou jen zlomkem toho, co přijímají odjinud. Nemohou konkurovat ani atraktivitou, ani praktickou upotřebitelností. Chybí shoda na tom, co vlastně má tvořit jasný a nezpochybnitelný základ obecné vzdělanosti. Ukažme si to na příkladu. Kdybychom se před padesáti lety zeptali kohokoliv, kdo prošel školou, na to, kterých pět českých knih, napsaných za poslední století (1850 – 1950), považuje za nejdůležitější, odpovědi by asi byly ve všech případech v podstatě shodné. (Němcové Babička, Erbenova Kytice, Nerudovy Povídky... dále nechť si doplní každý sám, vždyť je to takzvaná povinná četba našeho mládí). Položme stejnou otázku našim současníkům. Kterých pět knih tvoří to nejlepší z let 1900 – 2000? Já to tuším, ale zároveň vím, že patrně nenajdu nikoho, kdo by se mnou v této věci souhlasil. Je to dobře, nebo špatně, že se neshodneme? Mám právo vnucovat své oblíbené knihy jiným?

Ale přece jenom moudré hlavy na ministerstvu školství sepsaly, co by podle nich měl znát každý, kdo dokončí základní školu. Své dílo nazvaly Osnovy. A protože těch moudrých hlav bylo mnoho, v Osnovách je toho také mnoho. Je tam toho tolik, že se to do hlavy jedné, do hlavy nebohého jednotlivého žáka, prostě všechno zároveň vejít nemůže. A v učebnicích je toho ještě víc. A v testech, které zadávají školy střední jako rozhodující součást přijímacího řízení, se může objevit cokoliv, co se během školní docházky objevilo na kterékoliv stránce kterékoliv učebnice. Za to, že naučíme děti správně česky číst, psát, mluvit a myslet, nám nikdo nepoděkuje. Za to, že je „nedokážeme připravit na přijímací zkoušky“, nás jsou rodiče schopni rozsápat. Bylo by třeba alespoň část toho tlaku přenést na školy vyššího stupně. Necht' jasně vysvětlí veřejnosti, co po uchazečích o studium vlastně chtějí a proč zrovna toto a takto.

A tak tedy učitelé a žáci, honice vinou idiotského systému příliš mnoho zajců najednou, často nechytí ani jednoho. Mnozí se během školní docházky nejen nenaučí takové „základní věci“, jako: které jsou rostliny nahosemenné a které krytosemenné, kolik máme vrstev atmosféry, jaký je vzorec benzenu a v kterých letech vládl kníže Břetislav I. (Ruku na srdce – my starší si to snad pamatujeme?), ale dokonce ani pořádně číst a psát.

Abyste to nevypadalo, že se jen vymlouvám a nařikám, zde je nástin pozitivního programu: Naučit děti kvalitně a s porozuměním číst, psát, mluvit, počítat a kreslit by mělo být absolutní prioritou. To ostatní může počkat. Nechtít po žácích, aby si pamatovali izolované a samoučelné informace. Látku v jednotlivých předmětech podávat jako pozvání do světa poznání. Neodrazovat, netrestat. Poskytnout orientaci ve světě, poukazovat na souvislosti mezi jevy.

Koho jsme to tam měli dále? Radu České televize a Ústav pro jazyk český? Nejsa detailně obeznámen s náplní práce a kompetencemi těchto institucí, budu se snažit o větší stručnost než dosud. Rada České televize (mimochodem i po pohnutých událostech takzvané televizní krize nadále volená ostudným a v civilizovaném světě nebyvalým způsobem) zodpovídá právě jen za Českou televizi. Od komerčních stanic, které svými idiotskými telenovelami, trapnými estrádami, podřadnými filmy a zpravodajstvím plným jedu okupují tři čtvrtiny našeho mediálního prostoru, nemůžeme čekat totéž jako od televize veřejné služby, stejně jako se nemůžeme divit, že prstýnek koupený na pouti nemá tu kvalitu, jakou bychom rádi získali. Kdo nemá rád povel, ať nakupuje v klenotnictví! Najdou se ještě ve veřejném prostoru oázy, při jejichž návštěvě duch pookřeje. Braňme Český rozhlas 3 – stanici Vltava, braňme druhý program České televize, braňme týdeník Literární noviny před rukama nenechavců, kteří by nejraději měli všechno pěkné tržné rozkradeno.

Ústav pro jazyk český by nás neměl každých třicet let (naposledy v roce 1992) překvapovat novými pravidly pravopisu, zpracovanými podle pochybných zásad (Mimochodem, ty poslední úpravy vzbudily značnou vlnu kritiky a musely být do jisté míry vzaty zpět. Z listů, které jsem před deseti lety sledoval, se bez reptání podřídil snad jen Katolický týdeník a začal poslušně užívat ve slovech latinského původu příšernou koncovku –izmus, což mne sice nepřekvapilo, ale přece jen znechutilo), ale spíše dohlédnout na to, aby u nás vyšel kvalitní a každý rok aktualizovaný slovník, do kterého

by se vedle sebe vešla slova, tvary slov a slovní vazby v běžném jazyce užívané spolu s příklady, synonymy a variantami.

Sebevědomé národy totiž nenahlízejí do pravidel, ale do slovníků. Ponechávají na mluvčím, zda chce užívat stylu vyššího či nižšího. Ponechávají na posluchači, zda chce naslouchat někomu, kdo mluvit neumí. Na škole potom je, aby vnímavějším žákům poskytla poučení, že něco jako styl vůbec existuje.

Ostatně soudím, že k pozvednutí ducha národa by nejvíce přispěl návrat krále.

Jiří Horák

Když lidé mají tři přání

Lidé většinou mají spousty přání, ale jak už to bývá, i přání mají svoje tradice. Většina lidí, kterých se zeptáte na tři přání, vám řekne hlavně zdraví, štěstí a peníze. Ne vždy je to pravdou, u někoho jsou peníze na prvním místě a myslí si, že pomocí peněz získá štěstí, zdraví i lásku, ale stačí někdy jen málo, misky vah se převáží a člověk zjistí, že hodnoty, které kdysi byly na první místě, se posouvají do nekonečna a ty, co hledal v nekonečnu, jsou na prvním místě, ač si nemyslel, že se někdy mohou takové věci stát.

Však pohádka o kouzelné Zlaté rybce nám říká mnoho jak o lidské dobrotě, tak i o lidské hamižnosti a sobeckosti některých z nás. Každý ve svém životě potká chameleony, kteří mění barvu podle toho, jaká je situace. Lidský chameleon, když se mnou pije kávu, je milý a příjemný, ale bohužel jen co se za ním zavřou dveře, potká někoho známého a pomluví mě, až mi zvoní v uších. Škoda, že takoví lidé nemají na sobě nějaké viditelné znamení, abychom si mohli na ně dát pozor. Nejsmutnější fakt je ten, že z těchto lidí se mnohdy skládá i rodina. V podstatě základ našich přání je život v rodině, od kterého se odvíjí tři přání, které každý člen má. Někdy jsou skromná, jindy náročná, ale pokud rodina drží pohromadě, je schopna splnit některá svá přání bez pomoci kouzelné Zlaté rybky.

Když se zeptáte malého dítěte na jeho přání, tak vám po pravdě řekne, že by chtělo moc penězů, aby si mohlo koupit spousty hraček.

Když se zeptáte dospívající dívky na její přání, řekne vám, že by si přála velkou lásku. Když se zeptáte dospívajícího chlapce na jeho přání, řekne vám, že by si přál mít svaly, pořádnou motorku a spousty holek.

Když se zeptáte studentů po škole na jejich přání, řeknou vám, že by si přáli dobrou práci s vysokým výdělkem.

Když se zeptáte nastávající maminky na její přání, řekne vám, že by si přála, aby její dítě bylo zdravé a mělo se v životě lépe než ona.

Když se zeptáte lidí středního věku na jejich přání, většina vám řekne, že by si přáli zdraví, nejen pro sebe, ale i pro své blízké.

Když se zeptáte starých lidí na jejich přání, řeknou vám to, co lidé středního věku, ale dodají klidné dožití.

To všechno, co jsem napsala chci ukončit tím, že když lidé mají tři přání, záleží na věku a rodinném stavu člověka.

Jarmila Ujčíková ml.

Z HISTORIE

Kněžský kopec

Poslyšte, jak to tenkrát bylo.

Před dávnými léty měl jeden budišovský rolník z Kopečka dceru Anastázii. Stázka, tak jí říkali, byla už od dětských let inteligentní, vnímavá a moudrá. Do školy mohla chodit jen málo, to kvůli práci na statku, ale sama se všechno svědomitě doučila. Na pastvě nebo za dlouhých zimních večerů četla knihy, mnoho moudrých knih, které si půjčovala od pana řídícího ze školy i od pana faráře. Ten o ní všude prohlašoval, že je moudrá jako kněz. Jak rostla, více rozuměla tomu záhadnému světu, zvláštním a křehkým pavučinám člověčích vztahům, účinkům přírodních sil. A snažila se pomáhat, seč uměla.

Tenkrát ještě nebyly léky jako dnes. Ale lidé, to plémě nezládnutelné, ti žili už dost podobnými problémy, jaké přetrvávají až do dneška. Stázka léčila lidi i domácí zvířata vhodnými bylinkami, obklady a mastmi, které si vyráběla z toho, co jí poskytl její kraj. Pomáhalo to! Lidé se na ni také čím dál častěji obraceli se svými problémy, jak vyřešit nešťastné lásky zamilovaných, jak si navzájem odpustit v rozhádané rodině. Pomáhala smířit znesvářené sedláky, tvrdé palice budišovské i jejich selky, ty také neměly daleko k ráznému slovu, kterým pak zraní přímo do srdce. Léčila chlapy, když si přivodili poranění, pomáhala matkám při porodech, po kterých na ně hned čekala práce v hospodářství, i dětem, které prokašlaly celou noc.

Se slovy „věř a dokážeme to“ podávala lidem přírodní léky, obklady na slabé plíce a zábaly na bolavá záda z těžké dřiny. Dávala jim i různé drobnosti, sáčky s jarními vonnými bylinkami, amethysty, které po deštích hledala na polích u Kojatína. Na podzim pak hnědé kaštiny, aby je stále měli při sobě, že z nich převezmou jejich sílu.

Jakmile měla navečer čas, a to bylo málokdy, chodívala od jara do podzimu na kopec za Rejdůvní, Květuňka se tam říká. Musela jít přes celý Budišov, ale stálo jí to za to. Potkávala sousedy, vždy se něco nového dozvěděla, někdy hned poradila, slíbila, že zajde zítra a donese něco na čaj. A na jejím kopci? Nádherně tam šuměl les, před sebou měla táhlé údolí s Budišovem a za obzorem zapadalo slunce. Tady byl její domov. Na stráni plné tvrdých žulových balvanů hledala léčivky i pupeny stromů na jaře i kůry stromů, propolis od divokých včel, prý uměla odebrat i hadí jed, když tam ještě bývaly zmije.

Vždy lidem říkala: „Jste jedno tělo i duše, o ně se rovným dílem starejte.“ Také je povzbuzovala, když na tom nebyli zrovna nejlíp a klesali pod tíhou života : „Osudu je třeba se vzepřít,“ říkala a často měla po ruce i vhodnou radu.

Dlouho tam v Budišově žila, vdala se a vychovala tři děti, které se rozprchly do světa.

Proč to všechno děláš, ptávala se jí matka, když viděla, jak je někdy utahaná i smutná, když nemohla lidem pomoci, nebo zachránit jejich život.

„Vždyť já tady žiju,“ odpovídala Stázka, o které pan farář říkal, že je moudrá jako kněz.

A tak se tomu kopci nad Rejdůvní začalo na její památku říkat Kněžský kopec.

Ing. Rostislav Tesař

7. 6. 03

Z historie mlýnů I

V tomto článku se na kolech opět vydáme na výlet za mlýny na řece Oslavě. Z Budišova pojedeme přes Hodov do Rohů a podle potoka Mařek se dostaneme až k tzv. První hájence v Nesměřském údolí. Zde se zastavíme a připomeneme si historii tohoto místa.

Ve středověku zde bývala ves Nesměř (Nesmierz). Ve Vlastivědě moravské se můžeme dočíst, že ve 14. století jedna část vsi náležela Oldřichu z Nesměře a druhá jeho synovci Janovi z Nesměře. Roku 1365 odkázal Oldřich svůj podíl manželce Jitce a o šest let později přikoupil i část Janovu. Roku 1376 převzala Nesměř jejich dcera Anna ze Studnic a ta vložila roku 1446 v zemské desky své nesměřské dědictví Janu Lejskovi (Lískovi, Leiskovi). K němu příslušel kromě jiného i dvůr, mlýn a pastviny. Mlýn pravděpodobně stával na místě dolní části nynější hájenky (č. 15). Byl asi dřevěný o jednom složení a vodním kole, poháněn vodou z potoka Mařek, který pramení u obce Hodov. Hájenka stojí těsně na samém břehu potoka a na jeho korytě je dosud patrné roubení (opěrná zeď) v délce 20 metrů. V těchto místech je koryto hluboké 2 metry. Na horní části hájenky (č. 16) Osové býval již zmiňovaný dvůr. Číslo 15 je dnes obydleno rodinou Práškovou a číslo 16 rodinou Smejkalovou.

Hájenka v Nesměři

Vraťme se však ještě k historii zaniklé vsi a mlýna. V r. 1452 prodal Jan Lejsek Štěpánu Vatínovi (meziříčskému měšťanovi) a manželce jeho Bětě zboží v Nesměři se všim příslušenstvím—mlýnem, dvorem, lesy i pastvinami za 80 kop grošů. Zápis v zemských deskách je přeškrtnut. Kupní smlouva byla asi zrušena, neboť Jan Lejsek

v r. 1477 opět prodává Nesměř s jejím příslušenstvím, tentokrátě Václavu Pavlovskému. Po 13 letech je ves s mlýnem a lukami znovu prodána, Václavovým synem Zikmundem, Janu Plýmlovi a jeho ženě Majdaleně. Dvůr patřil před r. 1493 majitelům tvrze a dvora v Oslavičce a od r. 1560 k panství velkomeziříčskému. Roku 1775 byl dvůr zrušen a stavení slouží jako dvě hájenky.

Mlýn vlastnil r. 1444 Matěj Skalník, který jej odkoupil od Jana Kozlovce (mlynáře). Roku 1452 byl na mlýně Beneš, syn Kozlovcův, dále se pak o mlýně můžeme dočíst v Urbáři panství velkomeziříčského z r. 1695 toto: Jiřík z nesměřského mlýna měl dle tohoto urbáře platit 1 zlatý 13 krejcarů. Poněvadž hraběnka tento pustý mlýn užívá, je uvedený plat nebo úrok zrušen. Pokud v budoucnu bude mlýn prodán nebo pronajat, mohl by se plat „vyupomínati“. Poté už zprávy o nesměřském mlýně mizí; zřejmě zanikl někdy na počátku 18. stol. Budova se stala součástí již zmiňovaného dvora, který patřil panství velkomeziříčskému.

Kdy zanikla ves Nesměř, nevíme, ale muselo to být před r. 1695, protože není uvedena v urbáři. Současnou podobu získala „První hájenka“ po požáru r. 1933, kdy vyhořela do základů. Poslední informací jsem nedávno získal z vyprávění jednoho ze starších občanů obce Osově. Tato ves prý původně stávala na návrší nad „První hájenkou“ v místě nazývaném V Rohovcích. Její tehdejší obyvatelé ve strachu před morovou epidemií dědinu zapálili a založili si novou v místech, kde stojí dosud.

pokračování příště

*Josef Mikulášek
Podle Vladimíra Makovského*

ZE SVĚTA

Život na lodi – díl 1.

Po celý minulý rok jsem psal do zpravodaje o Japonsku, a nyní bych pro osvěžení rád dočasně změnil téma. Poštěstilo se mi totiž pracovat na lodích České námořní plavby ještě předtím, než to s ní dopadlo špatně („Více takových Kožených,“ volával kdysi náš pan nynější prezident).

Budu teď psát tak trochu „na přeskáčku“, protože pochybuji, že bych zvláště příslušnice něžného pohlaví zaujal například třístránkovým systematickým popisem strojovery.

Takže – průměrná námořní loď je na suchozemské poměry obrovská. Délka přibližně 200 metrů, šířka 45 m. Většina obchodních lodí je typu tzv. „Panamax“, to znamená, že jsou konstruovány tak, aby se ještě jakž-takž vešly do Panamského průplavu. Pokud ne, musela by loď obeplovat celou Jižní Ameriku a to je pro námořní obchod velmi nevýhodné. Velikost lodí se udává jako její výtlač. Výtlač je hmotnost (váha) vody, kterou loď podle Archimédova zákona „vytlačí“, když je spuštěna na vodu. Já jsem pracoval na lodích Bratislava a Dunaj, obě o výtlaču přibližně 30 000 tun, a nakonec na Tatrách o výtlaču 40 000 tun. Mnoho námořníků dávalo přednost lodím menším, které měly vlastní jeřáby (příkladem je zrovna výše uvedený Dunaj). Tyto lodě díky svému

menšímu ponoru a samoobslužnosti pluly obvykle do velmi exotických zemí s malým technickým vybavením přístavů. Naopak obrovské lodě byly spíše kyvadlovou přepravou mezi technologicky vyspělými USA a Japonskem.

Lodní posádka tvoří přibližně 35 námořníků, na nových automatizovaných lodích je jich ještě méně. Jsou to kapitán, tři palubní důstojníci, tři strojní důstojníci, dále palubní družstvo pod vedením bocmana (tato hodnost mi vždy zavoněla dobrodružnými knížkami, které jsem četl v dětství), strojníci pod vedením strojníka a také kuchaři a steward. Důstojníci jsou tři také proto, že se ve službě střídají po 4 hodinách. Například 2. důstojník má službu na můstku mezi 12.00–16.00 a potom další 00.00–04.00, což v součtu činí 8 hodin služby během 24 hodin. Pokud se loď pohybuje na volném moři, služba na můstku (čili „řízení lodí“) vypadá následovně: přítomni jsou vždy dva námořníci – důstojník a námořník z palubního družstva. Námořník sleduje obzor a hlásí výskyt jiných plavidel. Na povel důstojníka mění kormidlem kurs a všechny povely hlasitě opakuje, aby nemohlo dojít k nedorozumění. Důstojník zakresluje pozici lodí do mapy, sleduje radar a takzvaný GPS (ve zkratce se jedná o družicový systém, který přesně určuje polohu lodí na moři). Na klasické kormidlo známé z filmů můžete zapomenout, to dnešní připomíná spíš volant ve formuli 1. V bouři s ním zoufale nezápasí dva námořníci, tak jak to bývalo kdysi, protože loď je v běžném provozu řízena autopilotem, stejně jako dopravní letadlo. Jenže – v době, kdy píšu tento článek, šachový velmistr Kasparov bojuje proti počítači, zatím nerozhodně. Na lodi jsme zjistili, že v bouře o mnoho lépe než autopilot stabilizuje loď zkušený starší námořník za kormidlem, takže jsme za těchto okolností autopilota vypínali a nechávali to plně na člověku. Samozřejmě jsem si na klidném moři kormidlování také zkusil. Ovšem obrovská masa lodí reaguje značně se zpožděním, zatímco já jsem reagoval jako v autě. Začal jsem jezdit „cik-cak“, a to vede ke ztrátě rychlosti. A rychlost, to jsou pro obchodní loď peníze, takže jsem byl od kormidla promptně odstaven.

Lod' se na moři houpe... a většina lidí to spojuje s pocity nevolnosti (...atakdale). Za celé tři roky jsem ale viděl jen jediný takový případ, a to za silné bouře a po předchozí večerní dietní chybě (tak se tomu říká mezi gentlemany). Mně osobně špatně nikdy nebylo. Houpání je příčné anebo podélné, případně v kombinacích, ale obvykle jedna složka převažuje. Ohledně podélného houpání bych rád připomenul, že délka lodí je přibližně 200 m a obytné prostory (výšky pětipatrového domu) jsou na zádi. Takže houpání v ose před-zád' způsobuje přetížení (a následný pocit beztíže), který možná v minulosti poprvé pořádně vychutnal Gagarin. Cesta z večere do kabin za těchto podmínek byl rychlý výstup po schodech (za stavu „beztíže“), následovaný přestávkou na odpočívadle (za stavu „zvýšené tíže“). Ohledně houpání příčného, nikdo z námořníků nikdy nechápal, proč jsou na lodi všechna lůžka umístěna podélně – t.j. hlava = před', nohy = zád'. Vždycky, když jsem se stočil na lůžku do příjemné polohy na usnutí a pomalu ztrácel vědomí... najednou bum, přetočilo mě to a byl jsem vzhůru. Prakticky celá posádka měla matrace z postele vytahané a uložené v kabině na zemi, aby mohli spát napříč.

Zvyk je železná košile. Na „Dunaji“ jsem byl rok bez přestávky. Poté jsem přijel do Budišova a babička se divila, proč ve skříni skládám šaty do takových nízkých komínků: „No, protože jak se to začne houpat, tak to všechno popadá!“ říkal mi automaticky můj

mozek. Rovněž jsem byl často peskován za to, že všude nechávám rozsvíceno. Bodejť by ne, na lodi se nezhášá. Pomocné motory a generátory musí produkovat elektrický proud neustále, zhasnutím žárovky se tam nic neušetří.

Ze severu na jih. Za polárním kruhem jsme měli, díky silnému topení, občas okna dokořán a zvláště v Rusku na to podupávající občané v ušankách hleděli udiveně. V blízkosti Středozeří se topení vypínalo a udržovali jsme teplotní zvyklosti běžné i v České republice. Jak jsme se ale blížili k Suezskému průplavu, začali jsme postupně utěšňovat co se dalo a strojníkům bylo spíláno ohledně domněle nízkého výkonu klimatizace, ale to už je na lodi takovou tradicí. Prosím, mějte na paměti, že všechny tyto teplotní změny proběhly během dvou týdnů, nikoliv během několika měsíců, jak je to každoročně v ČR.

Z východu na západ (a naopak). V Tichém oceánu probíhá datová hranice. Takže, když se jede jedním směrem, je dvakrát neděle, což je důvod k radosti díky skvělému nedělnímu obědu a také díky tomu, že kromě služeb není pracovní den. Jediní, kteří z toho radost nemají, jsou kuchaři. Při cestě opačným směrem samozřejmě následuje po sobotě bohužel hned pondělí.

Čas je relativní a zeměkoule se otáčí. Kdysi mi můj soused a přítel, pan B. Hort, vyčítal, že ještě v deset večer buším venku prachařem do koberce a ruším děti. Při této staré vzpomínce mě napadá – na cestě na západ přes Tichý oceán bylo nutno každý druhý den posunout ručičky o hodinu napřed. Když vezmeme do úvahy, že cesta z Číny do USA trvá přibližně 3 týdny, nelze se divit, že potkáte na chodbě ve čtyři ráno mladší námořníky, jak si jdou zahrát stolní tenis, a taky bocmanovi (starší člověk) bylo občas potřeba ráno v devět vysvětlit, že není vhodná doba na panáka před večeří. Každopádně, až mě najdete spát ve dvě hodiny odpoledne hlubokým spánkem, prosím nerušte mě, třeba mám zrovna na biologických hodinách pět ráno. A mimochodem, pokud teď jdete zrovna spát, tak já vstávám, v Japonsku je časový posun plus 8 hodin oproti České republice.

V mládí jsem se učil zubařem... kolegové stomatologové prosím promiňte, já vím, že to není adekvátní označení, prostě se to rýmovalo. Já jsem promoval jako všeobecný lékař, a tak mě trochu vyděsil pohled na námořníka s opuchlou čelistí. Pochopil jsem, že ta stolička musí ven, pokud se má zabránit komplikacím. V lodní nemocnici jsem našel sadu zubařských kleští a na kabině jsem si proti zrcadlu odzkoušel, na který zub patří které, abych pak mohl k výkonu přistoupit profesionálně a nevystrašil zbytečně pacienta. Bolavý zub jsem obštíkl znečitlivující injekcí, ale pacient pořád tvrdil, že to cítí. Tak jsem přistoupil k morfinové injekci do svalu. Za chvíli poté pacient už táhl sám hlavou více než já kleštěmi, takže vytažení stoličky se úspěšně podařilo.

Exotické země... kde začít... snad nejlépe od začátku. Na svoji první loď jsem jel se střídající posádkou z Prahy autobusem ČNP do Holandska. Odtud trajektem do Anglie, kde jsme nalodili na m/s Bratislava. Omlouvám se, ale v dalším textu bych raději namísto obligátního slova „loď“ používal zavedenou mezinárodní námořní zkratku m/s (= MotorShip = motorová loď). Bratislava byla dobře udržovaná, ale přesto už více než 20 let stará. Poprvé jsem se tam důkladně seznámil s hmyzem zvaným anglicky „cockroach“, česky patrně šváb, což je pro každého námořníka jedna z prvních zásadních zkušeností. Pokoušeli jsme se je vyhubit mnohokrát, ale jsou nezničitelní. I když se celá

loď nechala v přístavu zaplynovat, švábi jenom zalezli škvírami do strojovny a čekali, až se vrátíme. Tito tvorové údajně nemají plíce, ale jistý druh „vzdušnic“ (pokud se mýlím, přírodovědci, opravte mě, prosím). V horkém a vlhkém vzduchu dýchají výborně – viděl jsem pětcentimetrové exempláře na jihu Číny, zatímco chladno jim nesvědčí – jak dokazovala jejich populace velikosti mravenců v jedné lodní ledniče.

MUDr. Igor Šútovský, Ph.D. (Pokračování příště)

Z PŘÍRODY

Medvědi v zoologickém depozitáři Moravského zemského muzea v Budišově u Třebíče

Medvědi patří mezi největší žijící šelmy. Některé druhy dosahují hmotnosti téměř jedné tuny. Jsou to zavalití savci s velkou hlavou, mohutným krkem, krátkými boltci a ocasem. Nepoznáme na nich, jestli jsou nazlobeni, neboť na rozdíl od psů a koček postrádají obličejové mimické svaly a tím i obličejovou mimiku. Mohou způsobit těžká zranění i smrt člověku a větším druhům savců. Masivní postava medvědů je zdůrazněna i mohutným chrupem s velkými špičáky. Trháky, typické pro kočkovité i psovité šelmy, jsou u medvědů nevýrazné. Je zajímavé, že se medvědi přizpůsobili životu v různých podmínkách. Jsou rozšířeni v tropických pralesích i v polárních krajinách.

Několik druhů medvědů je uloženo ve sbírkách Moravského zemského muzea, přesněji v depozitáři na zámku v Budišově u Třebíče. **Medvěd hnědý** (*Ursus arctos*) je druh, který žil dříve na území České republiky a občas se sem vrací, zejména ze Slovenska. Mediálně jsou dobře známé útoky medvědů hnědých v Beskydech a Jeseníkách na ovce a jiná domácí zvířata, popř. jejich vnikání do včelínů. Snad každý, kdo prošel zpřístupněnou částí zoologického depozitáře, si všiml preparované skupiny medvědice se dvěma mláďaty. Medvědice pochází z Alp a mláďata z Podkarpatské Rusi. Všechny kusy jsou darem F. Chorinského muzeu. Další exemplář tohoto druhu ulovil MUDr. J. Bakeš, zakladatel onkologického ústavu v Brně, vášnivý lovec a cestovatel. Do druhu medvěd hnědý je zařazován jako poddruh **medvěd grizzly** (*Ursus arctos horribilis*) ze Severní Ameriky. V depozitáři jsou k vidění dvě preparované hlavy grizzlyho, rovněž od MUDr. J. Bakeše. Grizzly je zbarven ve škále od žlutohnědé po hnědočernou barvu. Samci dosahují hmotnosti až 400 kg. Nejtěžším hnědým medvědem je ovšem **medvěd kodiak** (*Ursus arctos middendorffi*) z ostrova Kodiak u Aljašky v Beringově úžině. Někteří samci tohoto poddruhu dosahují hmotnosti až 1 tunu.

Impozantními exponáty jsou preparáty dvou **medvědů ledních** (*Ursus maritimus*, dříve *Thalarchos maritimus*), kteří jsou vztyčeni v poloze na zadních a téměř o metr přesahují dospělého člověka. Vypadají jako živí a téměř každý návštěvník se zde zalekne. Rovněž tyto kusy pocházejí od MUDr. J. Bakeše a byli uloveni před sto lety na Špicberkách. Medvěd lední je jinak rozšířen v polární oblasti Eurasie a Severní Ameriky. Typické je pro něho bílé zbarvení a protáhlé tělo. Dobře plave a jeho hlavní kořistí je tuleň kroužkovaný. Jinak sežere na co přijde, např. polární lišky, lumíky, ryby, ale také

uhynulá zvířata. I když jde o samotáře, někdy se sejde více medvědů ledních na místech s dostatkem potravy (např. na skládkách u velkých měst). Takto bylo pozorováno v Kanadě na pobřeží Hudsonova zálivu pohromadě i 50 jedinců tohoto druhu.

V zoologickém depozitáři se setkáme ještě se dvěma druhy medvědů z celkového počtu sedmi druhů žijících na zeměkouli. Prvním z nich je **medvěd ušatý** (*Ursus thibetanus*, dříve *Selenarctos thibetanus*). Tento druh je rozšířen v Asii od Afghánistánu po jižní Sibiř, v Číně, Barmě, Japonsku a na Tchaj-wanu. Je o něco menší než medvěd hnědý, samci váží kolem 180 kg. Celkově je černý a na hrudi mívá bílou skvrnu ve tvaru písmene V. Dříve se nazýval také medvěd himálajský. Živí se téměř výhradně rostlinnou potravou. Muzejní exponát přivezl v roce 1966 z Afghánistánu profesor brněnské Vysoké školy zemědělské Dalibor Povolný. Posledním vystavovaným druhem je **medvěd malajský** (*Ursus malayanus*, dříve *Helarctos malayanus*). Jedná se o malý druh medvěda (samci dosahují hmotnosti do 60 kg) rozšířeného v Asii od jižní Číny po Sumatru a Borneo. Domovem je v hustých lesích, dobře šplhá a na rozdíl od ostatních druhů medvědů je aktivní v noci. Je všežravý a k chytání hmyzu (zejména všekazů) je vybaven dlouhým tenkým jazykem. Někdy dovede způsobit i větší škody na kokosových plantážích.

Helena Sutorová a František Hanák

Vážení milovníci rostlin, zahrádkáři

Zima nás pomalu, ale jistě opouští a předává své místo a vládu jaru – mezi námi již tak očekávanému. Už se všichni těšíme na naše zahrádky, za okny již u mnohých z nás bují výsevy, sadba zeleniny, muškáty a podobně. Celou zimu jsme přemýšleli a vymýšleli, čemu se budeme během nadcházející sezony věnovat, co pěstovat.

My jsme také přemýšleli, čím bychom Vás mohli oslovovat v letošních číslech vašeho zpravodaje.

Rádi bychom vám představili mezinárodní program „Rostlina měsíce“.

Jedná se o program, který probíhá v 9 zemích Evropy pod záštitou odborné organizace Plant Publicity Holland. Základní myšlenkou je představit a nabídnout konečnému spotřebiteli dvanáct nových možností pro jeho zahradu nebo kout vyhrazený zeleni. Co to znamená? Čeští školkaři, zástupci velkoobchodů a prodejci společně vyberou dvanáct rostlin – vždy jednu rostlinu na jeden daný měsíc a tu pak propagují v daném měsíci ve svých prodejnách, zahradnických centrech, na výstavách, veletrzích, v rozhlasu a televizi. Zákazník má pak možnost získat podrobnější informace o dané rostlině, získá inspiraci, jak danou rostlinu použít, jak ji pěstovat, nebo jak ji kombinovat s jinými rostlinami. Kdo máte internet, můžete se podrobněji o této akci dozvědět na:

www.rostlinamesice.cz

Ted' už si představme první trojici rostlin: leden – bobkovišň lékařská
únor – čemeřice
březen – zimostřáz, krušpán

Rostlina měsíce

LEDEN

Prunus laurocerasus

bobkovišeň lékařská

Temná zeleň vystupuje z bělostné zimy.

Husté větve s výraznou vůní doplněné pevnými šiškami jsou ozdobou zahrady i interiéru.

Charakteristika

Bobkovišeň pochází z jihovýchodní Evropy a Malé Asie. U nás dorůstá do 2 m. Nejvýraznějším znakem jsou velmi hezké kožovité elipsovité listy, které zůstávají na keři celoročně. Květy jsou bílé, sestavené v štíhlých hustých hrozních a objevují se v průběhu května až v červnu. Plody jsou drobné černé peckovičky. Rostlina je po požití jedovatá.

Nároky na pěstování

Nejlépe roste na polostinných chráněných místech s propustnou, výživnou a alkalickou půdou. Vysazuje se i na stinná stanoviště. Vláhu vyžaduje vyrovnanou, některé odrůdy snášejí i sucho. Pro bobkovišeň není vhodná lehká půda, ani půdy těžké, jílovité a zamokřené. Hodí se do městského znečištěného ovzduší. Může namrzat, především ve vyšších a exponovaných polohách, ale dobře obrůstá. Mladé výsadby chráníme příkrývkou u kořenů a zástěnou proti převládajícím větrům. Také je chráníme proti zimnímu oslunění. V zimním období nezapomeneme sledovat vláhu. V suchých letech a při nedostatečné sněhové pokrývce doplňujeme v zimě zálivku. Stálezelené rostliny mají i v zimě poměrně velký výpar listy a mohou proto při nedostatečné závlaze zaschnout. Nehodí se do podhorských a horských oblastí. Keře zvěř neokusuje. Bobkovišeň vysazujeme zjara z kontejneru nebo s kvalitním kořenovým balem. Řez omezuje na odstraňování suchých a nemocných větví, i když bobkovišeň snese i hlubší řez, nikdy neřežeme v zimním období. Starší exempláře snášejí špatně přesazování. Rozmnožuje se v létě řízkem.

Použití

Nejčastěji se používá jako podrost a do keřových skupin. Dá se vysazovat také do nádob, ale musí se v zimním období dobře zabezpečit proti promrzání. Často se vysazuje před porosty rododendronů, kombinuje se s cesmínami a hlohyní. Dále se hodí pro volně rostoucí živé ploty v teplejších oblastech, v našich podmínkách se častěji využívá ve směsi dřevin, ale i jednodruhový plot je zajímavý.

Rostlina měsíce

ÚNOR

Helleborus sp.

čemeřice v družích

Zimní květy

Období chladu ještě nekončí a květy čemeřice již září jako hvězdičky.

Charakteristika

Čemeřice jsou velmi hezké raně kvetoucí trvalky. Mnohé druhy jsou velmi proměnlivé. Květy jsou jednotlivé nebo uspořádány ve vrcholících. Jsou zbarveny bíle, zeleně nebo růžově až nachově. Listy jsou řapíkaté, znožené, olistění často přezimuje a je dalším ozdobným prvkem. Všechny druhy čemeřic obsahují srdeční glykosidy, jsou jedovaté. Pro děti je nebezpečné také požití semen.

Nároky na pěstování

Čemeřici vyhovuje polostinné až stinné stanoviště, i když snese slunce. Optimální je vlhčí propustná humózní půda se zásaditou reakcí. Vyniknou především starší rostliny, necháme je růst více let na stejném místě. U opadavých druhů odstraňujeme listy počátkem jara, když se objeví květní pupeny. Množí se snadno právě dozralými semeny, i když vypěstování je zdlouhavé. Dále se množí dělením. V létě mohou být napadány mšicemi. Rostliny jsou plně mrazuvzdorné až chladuvzdorné.

Použití

V různě velkých skupinách na trvalkových záhonech, ve skalkách, volně rostoucí podrost okrasných dřevin a stromů. Květ se stále častěji používá také řezaný a čemeřice se snadno rychlí.

Rychlení čemeřice

Celou rostlinu vybereme s balem v první polovině listopadu, odstraníme všechny listy. První dva týdny se vyplácí rostliny pěstovat ve tmě, dále pěstujeme na světlém místě, optimální je teplota 6–8 °C. Po objevení pupat zvýšíme na 15 °C. Vykvetou asi za 5 týdnů.

Rostlina měsíce

BŘEZEN

Buxus

zimostráz v druzích a tvarech

Nadčasové bohatství stálezelených ozdobných lístků.

Rozmanitě tvarovaný zimostráz v plůtcích i na okrajích záhonů je nedílnou součástí také v soudobé zahradní architektuře.

Původ

Zimostráz představují stálezelené keře a malé stromky, které pocházejí ze Středomoří, východní Asie, Západní Indie a střední Ameriky.

S ohledem na mrazuvzdornost mají pro naše podmínky význam zimostráz obecný (*Buxus sempervirens*) a zimostráz malolistý (*Buxus microphylla*), které ale byly prošlechtěny v řadu odrůd.

Charakteristika

U nás tvoří zimostráz výhradně keře, roste pomalu. Pravidelně stavěné větve skoro zanikají pod hustým drobným olistěním. Zimostráz působí vážně a strnule. Listy neopadávají. Převažuje tmavší zelené zbarvení.

Nároky na pěstování

Oba zimostrázy jsou poměrně nenáročné, rostou od výsluní až po stinná stanoviště. Optimálním místem je polostín s dostatkem vláhy. Výrazný sluneční úpal způsobuje světlý odstín až hnědnutí listů. Na půdní podmínky nejsou náročné, rostou v lehčích i těžších substrátech či na sušším stanovišti. V zimě jsou otužilé. Velmi dobře snášejí řez, často se proto rozmanitě tvarují. Neškodí jim ani městské znečištěné ovzduší. Okusem zvěře netrpí. Nesnášejí ale psi moč.

Vysazujeme je většinou s kořenovým balem v předjaří. Po výsadbě zajistíme pravidelnou závlahu. Před zimou a při nedostatečných zimních srážkách i v zimě doplňujeme závlahu. Jako u jehličnanů i u stálezelených rostlin dochází také v zimě ke ztrátě vody výparem z listů. Rostliny na zimu nepřikrýváme, ale vhodnou mělkou nastýlkou u kořenů zajistíme lepší hospodaření se zimní vláhou. Ve velmi silných zimách mohou namrzat, ale po řezu znovu obrůstají. Pro velmi dobré regenerační schopnosti dobře snášejí i hluboké seřiznutí. Zimostráz často napadají škůdci, kteří způsobují

deformace listů. Aplikujeme opakovaně postřik v květnu a červnu. Deformované části sestříhneme a ihned spálíme. Keře také napadají mšice a puklice.

Použití

Mnohým z nás se zimostráz pojí s ornamenty zámeckých zahrad. Přesto jejich místo je jak v historické, tak moderní zahradní architektuře. V současné době prožívá zimostráz velkou renesanci a oblibě se těší neuvěřitelné množství až figurálně tvarovaných keřů, které se dají použít i na balkony nebo terasy. S malými keřiky se zase setkáme v truhlíkách. Jednotlivě se často uplatňují jako dokreslení moderní architektury, doplňují schodiště a sochy. Často se s ním setkáváme ve venkovských zahrádkách v podobě plůtku nebo plochu vymezujících keřů, u vchodu do statků apod. Velmi často se uplatňuje v zahradách jako živý plot. Vytváří nižší husté stěny, které výborně izolují před prachem i hlukem. Ve skupinách se uplatňuje jako předsadba nebo podrost. Kontrastně působí s květinami, jak letničkami tak trvalkami, či poblíž listnatých dřevin. Z jehličin jsou vhodnými průvodci především tisy a cypřišky.

SPOLEČENSKÁ RUBRIKA

Vzpomínka

Dne 8. ledna uplynulo již 15 let, kdy jsme se na budišovském hřbitově naposledy rozloučili s MUDr. Vladimírem Němečkem. Rodák z Lomnice u Tišnova (*13. 7. 1914) vystudoval reálné gymnázium v Tišnově, poté lékařskou fakultu Masarykovy univerzity v Brně, kde v květnu 1939 promoval.

Od roku 1939 až do roku 1945 působil v třebíčské nemocnici. Po válce nastoupil do Křižanova jako obvodní lékař, současně byl i krajským dorostovým lékařem. V roce 1954 odchází na polikliniku ve Velkém Meziříčí, kde působil více než třicet let jako internista a posudkový lékař.

Životním koníčkem dr. Němečka byla numismatika, v níž byl uznávaným odborníkem. Od ní se odvíjel jeho široký zájem o historii jihozápadní Moravy. Kulturní odkaz minulosti obohacoval o řadu poznatků, jež získal studiem historických a odborných pramenů. Svůj zájem rozšiřoval činností v numismatické společnosti i muzejní radě velkomeziříčského muzea.

Měl blízký vztah k přírodě. Na svých procházkách po okolí Budišova, kde od roku 1963 žil, si uvědomoval negativní zásahy člověka do přírodních dějů a jako jeden z prvních varoval před ekologickými následky tohoto jednání.

Výsledky své práce prezentoval v množství článků a studií, které publikoval převážně ve velkomeziříčském kulturním zpravodaji, ale i v odborné literatuře. V seznamu jeho

prací je 121 titulů z oboru historie, numismatiky i úvah z oblasti přírody. Z výčtu jeho prací, kromě jiných: Průkopníci Horácka; Barok ve Velkém Meziříčí; Velkomeziříčsko v obrazu nálezů mincí; Prosté motivy jinýma očima – Budišovsko očima spisovatelů, malířů a sochařů; spoluautor díla Za uměním Vysočiny – Baroko na Budišovsku a Tasovsku, aj.

MUDr. Vladimír Němeček zemřel 29. prosince 1987 a byl pohřben na budišovském hřbitově.

POČASÍ

Přehled srážek v měsících:

prosinec 2002	39,7 mm
leden 2003	31,5 mm
únor 2003	8,9 mm

JÍZDNÍ ŘÁD

Platí od 15. 12. 2002 do 13. 12. 2003 (vybrané spoje)

Křižanov – Studenec

Velké Meziříčí (zas.)		Budišov		Studenec		přípoj do Brna		přípoj do Třebíče	
příjezd						odjezd		příjezd odjezd	
4.25	x	4.52	5.02					5.06	5.23
6.00	x	6.23	6.33	6.37	7.35	6.53	7.10		
7.02		7.48	7.58	8.17	9.22	8.04	8.21		
10.17		10.42	10.52	10.57	12.05	10.56	11.11		
11.46		12.10	12.20	12.26	13.40	12.23	12.40		
13.27	x n	13.51	14.01	14.05	15.02	14.08	14.25		
14.14	x	14.38	14.48	14.51	16.06	14.50	15.06		
15.38		16.02	16.12	16.14	17.32	16.34	16.50		
18.87		19.21	19.31	19.34	20.38	19.38	19.55		

Studenec – Křižanov

přípoj		příjezd z Třebíče		Studenec		Budišov		Velké Meziříčí	
příjezd z Brna	odjezd	příjezd	odjezd	příjezd	odjezd	příjezd	odjezd	příjezd	odjezd
5.26	6.52	6.20	6.36	6.56	x	7.09		7.33	
6.43	8.03	7.44	8.01	8.05		8.18		8.41	
10.05	10.55	10.31	10.50	10.59		11.12		11.35	
10.56	12.14	11.45	12.03	12.27		12.40		13.04	
12.40	14.02	13.47	14.04	14.09	x n	14.22		14.46	
13.56	14.50	14.30	14.47	14.53		15.06		15.29	
15.40	16.33	15.57	16.14	16.37		16.50		17.13	
16.36	x 18.13								
16.30	n 18.13	17.57	18.15	18.19		18.31		18.50	
18.24	19.35	19.15	19.33	19.37		19.50		20.13	

x – jede v pracovní dny

n – jede v neděli

PŘÍLOHA 1/2003: P. Jan Slabý, kněz, budovatel a literát

Budišovský zpravodaj č. 1/2003

www.horacko.cz/budisov/zpravodaj

Vychází čtvrtletně. Ev. č. min. kultury MK ČR E 11643

Cena Zpravodaje: 10,- Kč

V prodeji: Noviny, Helena Kafaňková; Ko-TeX, Helena Kostecká; Obuv, hračky, Lidka Poskočilová; Zelenina, Petr Kosina; Potraviny ZD Budišov, Zdeňka Nováčková.

Vydává: Obecní úřad Budišov, IČO 00289159, tel. 568 875 110, e-mail: ou.budisov@horacko.cz

Redakce: Karel Pavlíček (e-mail karel_pavlicek@volny.cz, tel. 568 875 212),

Mgr. Jiří Horák.

Vyšlo v Budišově dne 25. 3. 2003

Technická realizace: Ing. Ladislav Dokulil

Tisk Tiskárna Charvát, s.r.o., Velké Meziříčí

Uzávěrka tohoto čísla 28. února 2003

Uzávěrka příštího čísla 31. května 2003